

VERKSAMHETSBERÄTTELSE 2003

- *Under året har 85 (60, 2002) fall anmälts till Företagarombudsmannen varav 21 (19) publicerats. Fallen finns utlagda på Företagarombudsmannen hemsida: www.dnv.se*
- *Den massmediala uppmärksamheten har under andra halvan av 2003 ökat markant och nått högst antal medieträffar sedan verksamheten startade 2000.*
- *Företagarombudsmannen har bidragit med underlag till flera riksdagsmotioner.*
- *En skrift om de så kallade 3:12-reglerna från 2002 har givits ut i en reviderad version. Skriften hävdar bland annat att företagare inte kan jämföras med anställda.*
- *En utredning om företagarkrånglet, kallad Värsta krånglet, är under produktion.*
- *Företagarparlamentet, som tillkommit på initiativ av Företagarombudsmannen och är ett mötesforum för riksdagsledamöter och företagare, har under året haft fyra sessioner, bland annat en om etiken i näringslivet.*
- *Företagarombudsmannen har haft flera kontakter med den kommitté som för närvarande arbetar med en förändring av miljölagstiftningen. Företagarombudsmannen har behandlat ett tiotal fall som berört detta, och redogjort sina synpunkter för miljöbalkskommittén.*
- *En ny verksamhet kallad Företagarrådslaget avser att samla politiker och företagare i länen runt om i landet. Företagarrådslaget har hittills haft en sammankomst och har flera inplanerade under våren 2004.*
- *En arbetsgrupp har tillsatts med syfte att bland annat möjliggöra en effektivare beredning av fallen inför Företagarombudsmannens möten.*
- *Skattejuristen Roland Armholt har sedan april ersatt Clas Nordström i Företagarombudsmannens styrelse.*
- *Företagarombudsmannen har genomfört sex möten under året.*

Företagarombudsmannen är en oberoende grupp som finansieras av Stiftelsen Den Nya Valfärden och som arbetar för ett bättre företagarklimat i Sverige. Företagarombudsmannens uppgift är att ge uppmärksamhet och publicitet åt exempel på brister i villkoren för dagens företagare. Istället för att diskutera allmänna principer lyfter Företagarombudsmannen fram konkreta fall där företagande försvåras på grund av brister i lagstiftningen eller myndighetsutövning. Företagarombudsmannen gör inte några strikt juridiska granskningar, utan gör lämplighetsbedömningar ur ett företagarperspektiv.

Styrelsen

Ordförande i Företagarombudsmannen är sedan starten 2000 Tommy Adamsson (vd Adamssongruppen). Övriga ledamöter är Roland Armholt (skattejurist), Patrik Engellau (ordförande Stiftelsen Den Nya Valfärden), Camille Forslund (personalchef Keyline Städ & Konsult AB, tidigare i Småföretagardelegationen och EU-kommissionens BEST Task Force), Lars I W Jansson (vd och delägare i Wasa Express samt ledamot i Svenskt Näringslivs småföretagskommitté, SME), Nils-Eric Sandberg (redaktör), Edward Waller (auktoriserad revisor) och Monica Werenfels-Röttorp (konsult).

Till verksamheten hör också ansvarig utredare Tor Ekwurtzel och informationschef Jonas Vikman, som sedan april 2003 efterträder Karin Ekdahl.

Utredningsarbetet

Företagare som drabbats av orimliga lagar eller andra tecken på dåligt företagarklimat kan anmäla detta till Företagarombudsmannen för utredning. När Företagarombudsmannen tagit emot en anmälan görs inledningsvis en summarisk bedömning. I detta inledande skede avskrivs en del av ärendena. De vanligaste orsakerna är att ärendet är av civilrättslig karaktär eller att det på annat sätt faller utanför Företagarombudsmannens verksamhetsområde. Det förekommer också att anmälare återkallar sitt ärende inför publicering, något som naturligtvis respekteras. Företagarombudsmannen kan också själv ta upp och pröva fall som kan vara av intresse. Ett sådant fall kan efter godkännande publiceras utan att den drabbade företagaren namnges.

Under inledande utredning insamlas information och sakuppgifter som utvärderas. Företagare som anmäler fall har självfallet ett egenintresse i ärendet, vilket gäller även för motparten, som till exempel kommuner. Detta kan leda till partiska och felaktiga uppgifter. Företagarombudsmannens utredning fokuserar starkt på att komma fram till en objektiv bedömning. Det är en av våra allra viktigaste principer. Företagarombudsmannens trovärdighet bygger på att de uppgifter som redovisas är tillförlitliga.

I fallbeskrivningen redogörs för relevanta sakomständigheter och händelseförlopp. En första version tillställs de inblandade parterna för möjlighet till yttrande. Därefter föredras fallet för styrelsen som efter bedömning beslutar om publicering. Ibland återremitteras fallen för kompletterande utredning.

När ett fall slutgiltigt bedömts och publicerats skickas fallbeskrivningen och bedömningen tillsammans med ett pressmeddelande till aktuella medier. Fallbeskrivning och bedömning läggs också ut på Företagarombudsmannens hemsida - www.dnv.se/foretagarombudsmannen. Mottagarna av pressmeddelandet utgörs främst av riks- och lokalmedia samt olika bransch- och organisationstidningar. Dessutom tillställs fallet andra som kan tänkas påverka situationen, såsom riksdagsledamöter, departement och myndigheter.

Årets verksamhet

Företagarombudsmannen är nu inne på sitt fjärde verksamhetsår. Formerna för arbetet har stabiliserats och en fungerande struktur har utvecklats. Det innebär en kvantitativ och kvalitativ ökning av Företagarombudsmannens verksamhet. Ett arbetsutskott har bildats för att möjliggöra en effektivare beredning av fallen inför Företagarombudsmannens möten.

Under året har 85 fall inkommit och av dessa har 21 lett fram till publicering, att jämföra med 19 publicerade fall under 2002, 18 fall 2001 och 4 fall 2000. För att ett fall skall anses som anmält och bedömt krävs att så mycket information och fakta inhämtats i ärendet att det på fasta grunder har kunnat underkastas en preliminär bedömning.

Anmälningarna faller i huvudsak inom någon av nedanstående tre kategorier, med betoning på de två första.

1. Anmälningar gällande myndighetsutövning.
2. Anmälningar gällande lagstiftning och regelsystem.
3. Anmälningar av civilrättslig karaktär.

Fall av civilrättslig karaktär innebär att anmälaren har legat i tvist med ett annat företag, företrädesvis en bank, eller haft kritik mot ingångna avtal. Sådana fall tas inte upp.

Jämfört med 2002 har antalet egeninitierade fall ökat markant och uppgick till en tredjedel av samtliga ärenden.

Fallen anmäls i företrädesvis per telefon, ibland genom fax eller brev.

Miljösanktionsavgifter

Ett ämnesområde som särskilt behandlats under året är miljöbalken och systemet med miljösanktionsavgifter. Tio fall med anknytning till miljösanktionsavgifterna har utretts och publicerats, varav flertalet rönt uppmärksamhet. Företagarombudsmannen har också skrivit flera debattartiklar om miljölagstiftningen. På förfrågan från olika riksdagspartier har också underlag till motioner skrivits, som på olika sätt behandlat miljölagstiftningen.

En särskild miljöbalkskommitté arbetar sedan 1999 med en övergripande revidering av miljöbalken. Kommitténs arbete ska vara färdigt i mars 2004. Företagarombudsmannen har haft flera kontakter med kommittén. I december 2003 kommer Företagarombudsmannen delge kommittén sitt samlade material om miljölagstiftningen tillsammans med ett förslag på förändringar av densamma.

En hjälpande hand

Att stå i kontakt med företagare under tiden deras fall utreds innebär många gånger att bistå med moraliskt stöd. Många företagare känner sig drabbade på ett personligt plan, inte minst i de fall där kommuner och andra myndigheter agerat på ett sätt som upplevs som kränkande. Dessa företagare känner sig inte sällan maktlösa och överkörda, utan möjlighet till upprättelse. Att Företagarombudsmannen kan ge dem rätt i moralfrågan utgör i vissa fall skillnaden mellan en enorm frustration och en rationell distans till situationen.

Många företagare hör av sig och har synpunkter och uttrycker allmän irritation över myndighetskrångel och regelsystem. Det är för oss tydligt att Företagarombudsmannen fyller en viktig funktion eftersom många företagare tar kontakt för att tala om olika frågor, även om detta oftast inte leder till utredningar. Juridisk upplysning i enklare frågor blir ibland aktuellt, och där är Konkurrenskommissionens chefsjurist en ovärderlig hjälp. Dessutom finns möjligheten att hänvisa vidare till en samarbetande advokat, Percy Bratt, som kan ge inledande juridisk rådgivning utan kostnad.

Företagarparlamentet

Under hösten 2002 föddes ett diskussionsforum om företagandets villkor, kallat Företagarparlamentet. Syftet är att sammanföra företagare och företagervänliga riksdagsledamöter för samtal och åsiktsutbyten under informella förhållanden och i en positiv anda. Företagarparlamentet har under året haft fyra sessioner.

Företagarrådslaget

En verksamhet kallad Företagarrådslaget har startats, på initiativ av Företagarombudsmannen och representanter i företagarfrågor från fyra riksdagspartier. Företagarrådslaget ska ge ett underlag till ett färdigt program som kan användas i riksdagen för arbete för ett bättre företagarklimat, och som kan sjösättas vid ett eventuellt framtida regeringsskifte. Rådslaget genomför möten mellan företagare och riksdagsledamöter på företagarnas hemmaplan. Ett rådslag ska genomföras i varje landskap. Hittills har Företagarrådslaget besökt Karlstad.

Fem exempel på fall som publicerats under året

FO 03-010 Helsingborgs kommun sätter konkurrensen ur spel

Företaget Mäss-Card AB arrangerar antikmässor på olika orter i Sverige, bland annat i Helsingborg. Där hyr mässföretaget en lokal i stadens Folkets Park. På grund av lokalens avskilda belägenhet önskar Mäss-Card hyra en lokal som ligger centralare. Den bäst lämpade lokalen är en friidrottshall som ägs av kommunen, men kommunen hyr inte ut till Mäss-Card. Kommunen har nämligen ett hyresavtal med det konkurrerande företaget Helsingborgs Utställningar AB. Avtalet tolkas av kommunen som att andra kommunalägda lokaler inte får

hyras ut till något annat företag i samma bransch under tiden Helsingborgs Utställningar genomför sin antikmässa.

Företagarombudsmannen skrev i sin bedömning av fallet att kommunens tolkning av avtalet sätter konkurrensen ur spel. Kommunen bör inte ge vissa företag konkurrensfördelar framför andra. Det skapar ett dåligt näringsklimat i kommunen. Kommunen bör därför snarast med sina jurister se över frågan och i framtiden undvika avtal av ovanstående karaktär.

FO 03-011 Skattemyndigheten förhindrar utveckling av ny företagsform

BolagsBolaget AB anställer personer med egna verksamhetsidéer, som efter egen förmåga får hitta uppdragsgivare och köpare till sina produkter och tjänster. BolagsBolaget är arbetsgivare för dem som arbetar i företaget. Bolagsbolaget fakturerar och sköter redovisningen samt tillser att löner, arbetsgivaravgifter och källskatt betalas. Lönen till de anställda beräknas efter vad de själva har sålt och Bolagsbolaget behåller cirka sex procent av varje anställds omsättning. De anställda har inga andelar i BolagsBolaget och heller ingen beslutsrätt i BolagsBolagets styrelse.

Skattemyndigheten i Värmland har framfört att de anställda är att betrakta som "fåmansbolagsdelägare" i BolagsBolaget och därmed anses att deras tidigare handlande kan läggas till grund för återkallandet av företagets F-skattsedel. Skattemyndigheten återkallade BolagsBolagets F-skattsedel den 1 februari 2002 och gjorde gällande att denna har missbrukats. Myndigheten motiverade sitt beslut med att några av de anställda hade skatteskulder, befann sig i konkurs eller egentligen var anställda av sina uppdragsgivare.

BolagsBolaget bestrider skattemyndighetens beslut att de anställda är "fåmansbolagsdelägare". "De anställda har inte någon aktieandel eller beslutsrätt i BolagsBolagets styrelse", säger företagets vd Bengt Gustavsson. "De förfogar inte heller självständigt över sitt resultat, vilket lagen kräver för att göra de anställda till fåmansbolagsdelägare. BolagsBolaget fungerar som ett provisionsföretag och bedrivs på samma vis som till exempel Praktikertjänst, som inte klassas som fåmansbolag."

Företagarombudsmannen yttrade i fallet att om skattemyndighetens bedömning fastställs av kammarrätten är det en förlust för alla. De anställda, som i många fall inte klarar att driva egna företag, riskerar att bli arbetslösa. BolagsBolaget kommer att få lägga ned sin verksamhet och stat och kommun kommer att tappa skatteintäkter. Ingen har något att vinna på skattemyndighetens tolkning. En reflexmässig blockering från myndigheternas sida av nya, sunda fenomen i näringslivet ger inte något bra företagarklimat och gynnar knappast tillväxten.

FO 03-013 Länsstyrelsen påför miljö sanktionsavgift utan rättslig grund

Amon AB i Tingsryd arbetar med kemiska reningsprocesser med hjälp av avfettningsmedel, som förbrukade betraktas som farligt avfall. I februari 2003 påförde länsstyrelsen företaget en miljö sanktionsavgift om 150 000 kronor. I sin skriftliga motivering grundar länsstyrelsen sitt beslut på att företaget genom provkörning tagit i drift en så kallad vacuumindunstare samt med denna "renat förbrukade avfettningsbad", utan att ha tillstånd för detta. Som enda bevis påstår sig länsstyrelsen ha en muntlig uppgift ifrån företagets vd att företaget efter införskaffandet använt maskinen till rening av farligt avfall. Företagets vd tillbakavisar emellertid länsstyrelsens påstående. Han uppger att företaget endast kört vacuumindunstaren vid ett tillfälle och då testades maskinens destillationsfunktion med ofarligt sköljvatten.

Företagarombudsmannen ansåg i sin bedömning att vad som i förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd avses med formuleringen "driver fabrik, annan inrättning eller annan miljöfarlig verksamhet" verkar vara oklart för myndigheten. Avser förordningen att testkörning med sköljvatten i en vacuumindunstare är att likställa med drift så är

bestämmelsen absurd. Då är dock länsstyrelsens beslut korrekt, eftersom företaget inte förnekat att sköljvatten körts i maskinen.

Ska förordningen tolkas så att den som ”driver fabrik, annan inrättning eller annan miljöfarlig verksamhet” endast är den som behandlar miljöfarligt avfall så är bestämmelsen begriplig. Då är dock länsstyrelsens beslut grundlöst. Länsstyrelsens enda argument för att påföra företaget miljöstraffavgift är påståendet att företaget muntligen uppgett för myndigheten att miljöfarligt avfall renats, trots att företaget vid flera tillfällen skriftligen bestridit detta.

Den 26 augusti behandlades fallet i miljödomstolen. I domen friades Amon från att betala miljöstraffavgiften. Miljödomstolen skrev i domen att länsstyrelsen inte hade belägg för sitt påstående om att företaget tagit den aktuella maskinen i drift. Företaget behövde inte betala den påförda miljöavgiften på 150 000 kronor. Företagets advokatkostnader uppgick icke desto mindre till över en tredjedel av miljöstraffbeloppet.

FO-03-021 Kommunalt bidrag i Sorsele snedvrider konkurrensen

Sorsele kommun är ägare av skidanläggningen Nalovardo, Sorsele camping samt ett vandrarhem. Kommunen har uppdragit åt det privata bolaget Lapplandskåtan AB att ansvara för drift och underhåll av de tre anläggningarna. Avtalet upprättades den 3 december 2001 och löper under fem år, med två års successiv förlängning. Enligt avtalet erhåller det privata bolaget ett årligt bidrag på i snitt 360 000 kronor per år under fem år. Därutöver ska kommunen betala fastighetsskatt, eventuella samfällighetsavgifter och myndighetskostnader. Företaget har optionsrätt på förvärv av objekten till bokfört värde.

På fråga om inte bidraget strider mot kommunallagen uppger kommunen att verksamheten ges bidrag med stöd av lagen om vissa befogenheter inom turistnäringen. I regionen finns förutom Nalovardo ytterligare en skidanläggning.

Företagarombudsmannen anser att bidraget snedvrider konkurrensen på marknaden för skidanläggningar och försvårar för privata företagare att utveckla sin verksamhet. Sorsele kommuns avtal om bidrag till ett skidanläggningsföretag är dessutom tveksamt mot bakgrund av kommunallagens förbud mot stöd till enskild näringsidkare.

FO-03-028 Sala kommun använder miljöstraffavgift som dyr förseningsavgift

Kent Hjertröm driver företaget Glädjens Hus AB som är ägare av en kontorsfastighet i Sala. I fastigheten finns en luftkonditioneringsutrustning, vilken drivs med så kallat köldmedium. Köldmedier är substanser som finns i olika kemiska sammansättningar och klassas som miljöfarliga. Därför är alla ägare av kylaggregat som innehåller mer än tio kilo köldmedium skyldiga att upprätta en så kallad kontrollrapport. Kontrollen får endast utföras av ett ackrediterat kontrollorgan. En kontrollrapport för år ett ska redovisas till miljöförvaltningen i aktuell kommun senast den 31 mars år två.

Den 6 november 2002 anlät Kent Hjertröm ABB Building Systems AB, som är ackrediterade kontrollanter av köldmedier. Kontrollen genomfördes utan anmärkning, kontrollrapport upprättades och Kent Hjertröm fick ett exemplar av rapporten. Eftersom han var ägare till fastigheten där kontrollen gjorts skulle han skicka in rapporten till miljöförvaltningen. Han hade dock fått uppfattningen att ABB skulle göra detta, varför rapporten inte kom att skickas in till kommunen inom lagstadgad tid.

Den 11 juni fick Kent Hjertröm ett brev från kommunens miljöförvaltning som upplyste om att kontrollrapport för Glädjens Hus AB:s fastighet för år 2002 inte redovisats och att underlåtenhet att fullgöra rapportskyldighet var förenat med en miljöstraffavgift på 5 000 kronor.

Företagarombudsmannen skrev i sitt yttrande att 5 000 kronor i miljöstraffavgift inte står i rimlig proportion till den eventuella skadan av en försenad kontrollrapport. I synnerhet

inte när kontrollen genomförts i korrekt ordning utan anmärkning. Något miljöhot har aldrig förelegat. Miljösanktionsavgiftens enda funktion i det aktuella fallet är att utgöra en mycket dyr påminnelseavgift. Kommunen borde därför tillämpa miljöbalkens oskälighetsrekvisit och avstå från att påföra miljösanktionsavgiften.

Stockholm 2003-12-17

Tommy Adamsson
(Ordförande)

Roland Armholt

Patrik Engellau

Camille Forslund

Lars I W Jansson

Nils-Eric Sandberg

Edward Waller

Monica Werenfels-Röttorp
(Ledamot i arbetsutskottet)